

ВІЗИТИ ГЛАВ ДЕРЖАВ, УРЯДІВ, ОФІЦІЙНИХ ДЕЛЕГАЦІЙ НА ВИЩОМУ РІВНІ ЯК ФОРМА ДИПЛОМАТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Однією з основних форм дипломатичної діяльності є візити глав держав, урядів, офіційних делегацій на найвищому рівні. Візити сприяють розвитку міжнародних зв'язків, швидкому і авторитетному вирішенню гострих і складних питань міжнародного життя. Водночас вони є засобом реалізації багатьох інших форм дипломатичної діяльності – участь у міжнародних конгресах, конференціях, нарадах; у роботі міжнародних організацій; підготовка та укладення міжнародних договорів і угод тощо.

При цьому слід розрізняти візити глав держав, урядів, офіційних делегацій і візити дипломатичні, які є найважливішим засобом встановлення, підтримки та розвитку зв'язків з представниками офіційних, ділових кіл країни перебування, а також з дипломатичним корпусом.

Візити на вищому рівні як форма дипломатичної діяльності значно змінилися з моменту свого виникнення. В історії виділяються певні періоди їх розвитку (зазначимо, що при розгляді даного питання ми будемо спиратися на досвід як зарубіжних країн, так і колишнього СРСР, традиції та практичні напрацювання Державного протоколу які значною мірою взяті за основу при створенні Державного протоколу незалежної України).

У сучасній зовнішньополітичній діяльності незалежної України візити на високому і вищому рівнях, як одна з основних форм дипломатичної діяльності країни, посідають чільне місце.

Протокольна практика підготовки та проведення візитів посадових осіб і делегацій на високому та вищому рівні у нашій країні повністю відповідає загальноприйнятим міжнародним нормам.

При суворому дотриманні принципу суверенності будь-якої держави, що у протокольному плані виражається у таких нормах, як пошесті державному прапору; виконання державного гімну; військовій пошесті (наявність почесної варті, прохід її перед високим гостем). В протокольній практиці нашої країни відсутня будь-яка різниця у процедурі прийому високих гостей – представників великих і малих держав.

Перелік церемоніальних пошестей, їх обсяг, сама наявність тих чи інших протокольних моментів у програмі візиту залежать не від того, представник якої країни прибуває з візитом чи у третій країні готується візит, а від рівня делегації, від становища посадової особи, державного діяча, який очолює делегацію. Власне становище державного діяча, який очолює делегацію, є визначальним при вирішенні питання про характер прийому, що буде йому наданий.

Виходячи з характеру прийому, візити поділяються на державні, офіційні, робочі, неофіційні, візити проїздом.

У деяких випадках окремо виділяються візити делегацій та державних діячів на запрошення на ювілейні урочистості.

Важливим елементом підготовки візиту є його програма.

Програма перебування делегації, державного діяча являє собою перелік ретельно продуманих заходів, враховуючи рівень і характер відносин двох сторін, виконання яких повинно сприяти досягненню мети візиту.

При складанні проекту програми враховуються такі моменти: виходячи із загального терміну перебування гостя у країні, визначається час, насамперед, для переговорів та ділових зустрічей; передбачається включення традиційних заходів, які відповідають рівню гостя (або делегації) і які зазвичай проводяться у столиці (відвідування пам'ятних місць, покладання вінків тощо), враховуються побажання гостя (і дружини, якщо вона супроводжує його); визначається склад офіційних осіб, які будуть зустрічати гостя,

супроводжувати його, при необхідності будуть присутні на офіційних заходах. При розробці цієї частини програми дипломатичний протокол виходить із рівня візиту, ділових міркувань з урахуванням характеру відносин з певною країною. Також береться до уваги персональний режим гостя, до якого він звик.

Вочевидь, що програми, складені з урахуванням наведених вище моментів, в кожному конкретному випадку, для кожного візиту будуть відрізнятися. Разом з тим, кожна програма зазвичай складається з основних елементів, на які ми посилалися вище при характеристиці державних візитів.

При підготовці програми важливе політичне значення мають вибір об'єктів для відвідування; визначення офіційних осіб, які зустрічають гостя, і які беруть участь у переговорах, їх рівень; кількість та рівень осіб, які супроводжують гостя при відвідуванні різних об'єктів під час поїздки по країні, визначення складу учасників, присутніх на різних протокольних заходах; встановлення церемоніалу на окремих заходах (при підписанні документів, відвідуванні певних об'єктів) і навіть вибір іноземної мови при підготовці протокольних документів. Ці, здавалося б, дрібниці ніколи не проходять повз увагу іноземних політичних діячів, оглядачів та громадськості. Всі вказані моменти ретельно аналізуються, зіставляються з аналогічними візитами у минулому, і у результаті робляться загальні висновки, політичні оцінки передбачуваних результатів.

У більшості випадків глава іноземної держави запрошується відвідати країну з державним (офіційним) візитом разом з дружиною. Особи, які супроводжують високого гостя, також інколи приїжджають з дружиною або чоловіком.

У діловій програмі візиту жінки не зайняті. Вони беруть участь у представницьких заходах та в ознайомчих поїздках високого гостя. На решту часу для них складається спеціальна програма, яка передбачає знайомство з історичними, культурними пам'ятками столиці, закладів освіти, охорони здоров'я і т.п.

В Управліннях (відділах) державного протоколу Міністерства закордонних справ багатьох країн існують окремі групи, які спеціально займаються питаннями протоколу для жінок і допомагають реалізовувати програму, складену для гостей – жінок.

У дипломатичній практиці прийнято проводити зустрічі на вищому рівні і на території третіх країн. Через різні обставини, найчастіше з політичних міркувань, сторони домовляються провести зустріч на «нейтральній» території. Класичним прикладом подібної зустрічі можна вважати переговори російського царя Олександра I з Наполеоном 25 червня 1807 р., відому у історії дипломатії як «зустріч на плоту».

Завдавши поразки Пруссії у жовтні 1806 року, Наполеон почав військові дії проти російської армії. У червні 1807 року він здобув перемогу при Фрідланді і наблизився до кордонів Росії. Незважаючи на те, що російська армія зазнала поразки, Наполеон не міг продовжити війну з Росією, не маючи для цього достатньо сил. У зв'язку з цим постало питання про перемир'я. Дві ворогуючі армії – російська і французька – були розташовані на протилежних берегах Немана. Для переговорів було вирішено зустрітися на нейтральній території. З цією метою був побудований величезний пліт з наметом посередині. 25 червня з протилежних берегів одночасно відійшли два човни, які за деякий час дісталися до плоту. Під час цієї зустрічі між Олександром I і Наполеоном були обговорені питання, пов'язані з майбутнім договором. У результаті був укладений Тільзитський договір 1807 р. між Францією і Росією, який поклав край військовим діям.

До числа зустрічей на вищому рівні на території третьої країни у наш час можна віднести Тегеранську зустріч у 1943 р. керівників країн антигітлерівської коаліції; у червні 1961 р. – зустріч радянського та американського керівників у Відні; зустріч глав держав колишнього СРСР і США у Відні 1979 р., зустріч Президентів Росії та США Б. Єльцина і Б. Клінтона в Гельсінкі в 1996 р., зустріч Президентів Росії та США в Празі щодо угоди про скорочення стратегічних наступальних озброєнь (СНО-III) у 2010 р. тощо.

Особливістю подібних зустрічей у протокольному плані є те, що їх учасники повинні заздалегідь домовитися між собою про все, що стосується протокольних питань.

Це пояснюється тим, що у таких випадках ні протокол кожної з країн – учасниць зустрічі, ні протокол приймаючої сторони не може бути визначальним. Представники протокольних служб обох сторін-учасниць узгоджують порядок проведення зустрічі на паритетних засадах. Основними елементами її виступають: церемоніал зустрічі після прибуття у країну (третю) керівників держав-учасників (як правило, він визначається відповідно до протоколу приймаючої сторони і повинен бути абсолютно ідентичним для обох країн); порядок проведення зустрічі або серії зустрічей між експертами обох країн і між керівниками країн-учасниць. Зазвичай, такі переговори проходять по чергово у посольствах держав-учасників у країні, на території якої відбувається зустріч; протокольні заходи (прийом, сніданок, обід, іноді відвідування театру); підписання заключного документа і, нарешті, проводи, порядок яких зберігається таким же, що і був при зустрічі.

Література

1. Вуд Дж. Дипломатический церемониал и протокол / Джон Вуд, Жан Серре ; пер. с англ. Ю. П. Ключкина, В. В. Пастоева, Г. И. Фомина. - М. : Междунар. отношения, 2011. - 416 с.
2. Григорьев Б. Повседневная жизнь царских дипломатов в XIX веке / Борис Григорьев. - М. : Молодая гвардия, 2010. - 521 с.
3. Калашник Г. М. Вступ до дипломатичного протоколу та ділового етикету : навчальний посібник / Г. М. Калашник. - К. : Знання, 2007. - 143 с.
4. Попов В. И. Современная дипломатия: теория и практика: курс лекций. Часть 1: Дипломатия - наука и искусство / Виктор Иванович Попов. - М. : «Научная книга», 2000. - 576 с.
5. Указ Президента України «Про Положення про державний протокол та церемоніал України». - [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/746/2002>.
6. Фельтхэм Р. Дж. Настольная книга дипломата / Р. Дж. Фельтхэм ; пер. с англ. В. Е. Улаховича. - 4-е изд. - Мн. : Новое знание , 2004. - 304 с.